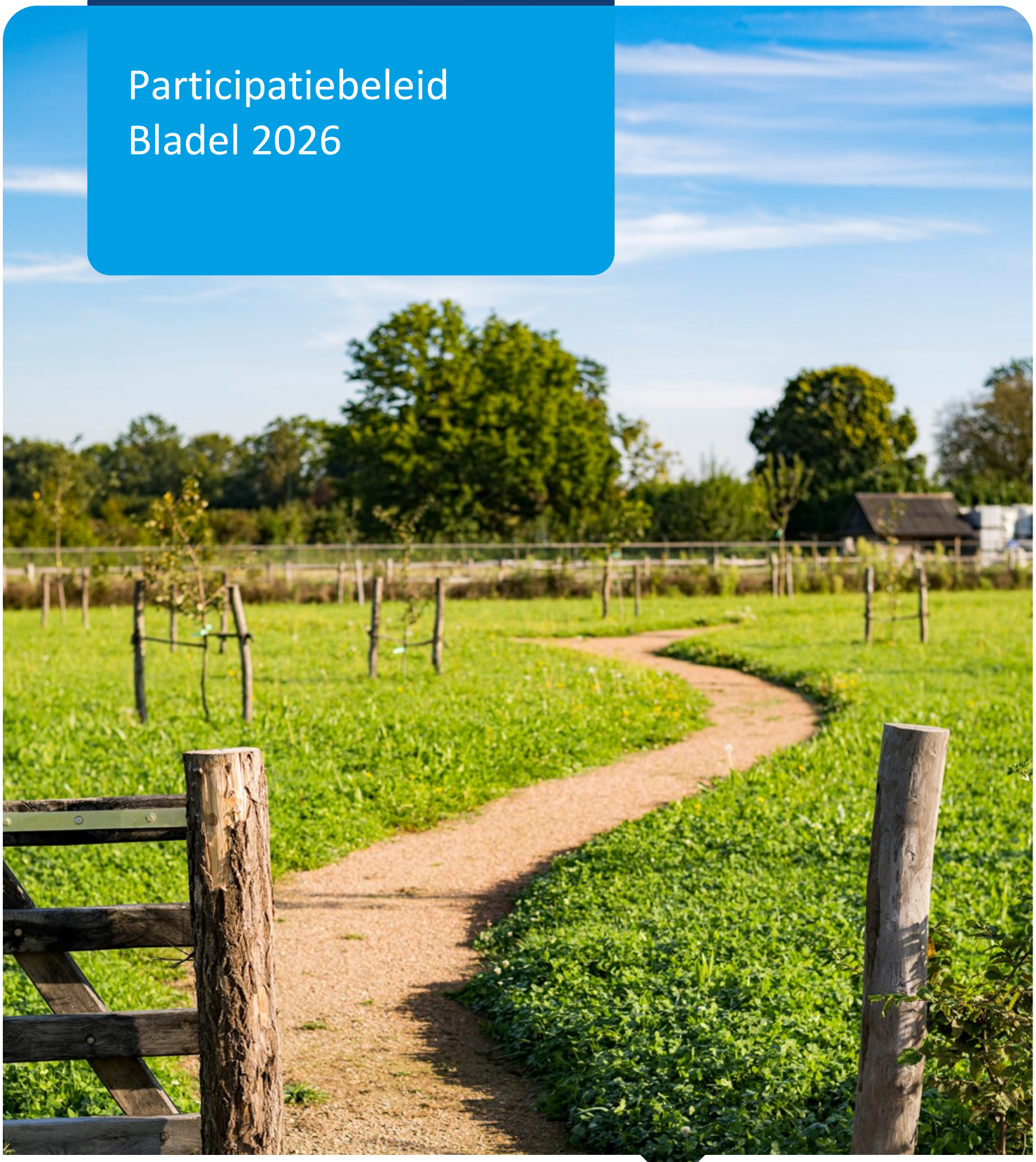
Participatiebeleid Bladel 2026

Gemeente Bladel
Bladel Casteren Hapert Hoogeloon Netersel

Datum 24-09-2026

Participatiebeleid Bladel 2026

Inhoudsopgave

Leeswijzer 3
Voorwoord 4
1. Inleiding en aanleiding 5
1.1. Rekenkameronderzoek ‘Burgerinitiatieven in Bladel’ 5
1.2. De bestuurlijke ambitie 6
1.3. Omgevingswet 6
1.4. Participatieverordening 6
1.5. Doelen van participatie 7
1.6. Dorpsraden 7
1.7. Implementatie 7
2. Wat verstaan we onder participatie? 8
2.1. Vormvrij 8
2.2. Soorten participatie 9
2.3. Inwonersparticipatie 9
2.4. Overheidsparticipatie 10
2.5. Uitdaagrecht 10
2.6. Uitdagingen in participatie 11
2.7. Jongerenparticipatie 11
3. Doel en reikwijdte van het participatiebeleid 12
3.1. Samenhang participatiebeleid, verordening en uitvoering 12
4. Rolverdeling en verantwoordelijkheden 13
4.1. De gemeenteraad 13
4.2. Het college 13

4.3. Inwoners en organisaties 13
5. Wat verwacht de raad op het gebied van participatie? 14
5.1. Participatieplan of -paragraaf 14
5.2. Verplichte participatie 14
5.3. BOPA's 14
5.4. Maatwerk 15
5.5. Participatieniveaus en bestuurlijke afweging 15
5.6. Overheidsparticipatie en uitdaagrecht 15
6. Verantwoording en evaluatie (op hoofdlijnen) 16
6.1. Participatieparagraaf in begroting en jaarverslag 16
Bijlage 1 Aanbevelingen rekenkameronderzoek 'Burgerinitiatieven in Bladel' 17
Bijlage 2 - Wettelijke grondslagen 18
Bijlage 3 Participatieniveaus 20

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 en 2 vormen samen het contextuele en begripsmatige fundament van het beleid.
De kaderstelling door de raad begint vanaf hoofdstuk 3.

Voorwoord

Beleid is een doordacht plan van aanpak om bepaalde doelen te bereiken. Het omvat de bewuste keuzes die Gemeente Bladel maakt over de te varen koers, de inzet van middelen en de prioriteiten die hierbij worden gesteld. Met dit participatiebeleid zetten we niet alleen een stip op de horizon, maar bepalen we ook welke doelen we willen bereiken en welke middelen en acties ingezet worden om deze doelen te realiseren. Daarvoor zetten we dit beleid om in uitvoeringsbeleid.

Naast het formuleren van doelen en acties zien we een ‘rode draad’ in het beleid die kan worden gekoppeld aan de kernwaarden van Gemeente Bladel: verantwoordelijk, dichtbij en in beweging. Goed en uitvoerbaar beleid valt of staat bij de verantwoordelijkheid die wordt genomen én gevoeld bij de uitvoering van dat beleid. Dit is ook de reden waarom we de ambtelijke organisatie goed hebben meegenomen bij de ontwikkeling. Is het werkbaar en uitvoerbaar, waren daarbij belangrijke vragen. En het gaat er natuurlijk uiteindelijk ook om dat er commitment is. De wijze waarop dit commitment zal worden geborgd nemen we mee in het uitvoeringsplan.

‘Dichtbij’ betekent: “als organisatie bouwen we voortdurend bruggen en leggen we contact door, zowel intern als extern, benaderbaar en betrokken te zijn. We betrekken iedereen actief bij ons beleid en de uitvoering daarvan. In dit samenspel ontstaat een vruchtbare basis van vertrouwen die mooi aansluit bij die typische Bladelse warmte en zorgzaamheid waar we zo trots op zijn.” Ook, of misschien zelfs wel juist, bij participatie is actieve betrokkenheid van belang. We hebben zowel de dorpsraadvergaderingen als het digitale inwonerspanel gebruikt om bij onze inwoners op te halen wat zij verwachten van inwonersparticipatie. Ook in de uitwerking van het beleid zullen we die nabijheid blijven zoeken. Niet alleen in het proces, maar ook in de manier waarop we, soms letterlijk, communiceren. Goed luisteren en iemand het gevoel geven gehoord te zijn, zijn daarbij kernbegrippen.

Zoals ook in het beleid wordt vermeld (hoofdstuk 6), is het beleid dynamisch en wordt het tussentijds geëvalueerd en waar nodig en mogelijk aangepast aan veranderende omstandigheden en behoeften. Daarmee is het participatiebeleid ook constant in beweging en proberen we innovatief en flexibel te blijven. Beleid zet de koers uit, maar mag niet voelen als een keurslijf. Juist daar waar het gaat om participatie is de goede dialoog van groot belang. Ik zie er dan ook naar uit om samen met gemeentebestuur en organisatie die nabijheid ook echt voelbaar te maken.

Maurits van den Bosch

Burgemeester gemeente Bladel

Portefeuillehouder participatie

1. Inleiding en aanleiding

Met dit participatiebeleid geeft gemeente Bladel invulling aan de visie op en uitgangspunten van participatie. En er wordt beschreven hoe gemeente Bladel inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties betrekt bij plannen en besluitvorming.

In een tijd waarin betrokkenheid van inwoners bij beleid steeds belangrijker wordt, speelt participatie een essentiële rol. Prodemos omschrijft burgerparticipatie als volgt: “Burgerparticipatie is een manier van beleidsvoering waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van beleid”. In deze definitie wordt de term ‘burgerparticipatie’ gebruikt. Dit betekent hetzelfde als inwonersparticipatie. Deze termen worden vaak door elkaar gebruikt. In het vervolg van dit document spreken we over inwonersparticipatie.

In het coalitieakkoord 2026 – 2030 is de ambitie voor participatie als volgt verwoord: “Participatie organiseren we eerlijk: inwoners weten vooraf wat de ruimte is, wat er met hun inbreng gebeurt en wanneer een besluit valt. Geen schijnparticipatie, maar oprecht meedenken op de momenten dat het ertoe doet.”

In de afgelopen jaren is er ook in de wetgeving over participatie het nodige veranderd. Samen met de ambitie van gemeente Bladel is dit aanleiding voor het vernieuwen van het beleid.

1.1. Rekenkameronderzoek ‘Burgerinitiatieven in Bladel’

De uitkomsten van het Rekenkameronderzoek ‘Burgerinitiatieven in Bladel’ van 8 augustus 2024 geven inzicht in de huidige stand van zaken rondom burgerinitiatieven binnen onze gemeente. In dit onderzoek zijn aanbevelingen gedaan aan het college van B&W om aandacht te geven aan de verdere uitwerking van de ‘Nota Participatiebeleid' en op basis daarvan eenvoudige en toegankelijke kaders en richtlijnen vast te stellen voor het ondersteunen van initiatieven in de samenleving.[1]

De aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek vormen een uitgangspunt voor de herijking van zowel het participatiebeleid en de participatieverordening. Ze worden meegenomen om het beleid beter te laten aansluiten bij de praktijk en om de effectiviteit en transparantie van participatie te vergroten.

1 In bijlage 1 is de opsomming opgenomen van alle aanbevelingen van de rekenkamer aan het college en de raad, zoals vermeld in de startnotitie participatiebeleid en -verordening.

1.2. De bestuurlijke ambitie

De bestuurlijke ambitie is om participatie meer te laten zijn dan enkel een verplichting of het naleven van wettelijke vereisten. Het streven is om participatie te positioneren als een wezenlijk en waardevol onderdeel van besluitvorming. Het sluit tevens aan bij de maatschappelijke ontwikkelingen, in een tijd waarin de afstand tussen openbaar bestuur en inwoners ogenschijnlijk steeds verder toeneemt.

Het doel van het nieuwe beleid en de verordening is dan ook om, in ieder geval binnen gemeente Bladel, een goede samenwerking tussen inwoners en gemeente te bewerkstelligen en inwoners zo het vertrouwen te geven dat hun mening en initiatieven daadwerkelijk van betekenis zijn.

Met de op 25 september 2025 vastgestelde startnotitie is de aanzet gegeven om deze ambitie te vertalen naar een herijking van het participatiebeleid in 2026. Gelijktijdig wordt ook een participatieverordening opgesteld.

1.3. Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd[2]. Hierin is opgenomen dat een initiatiefnemer bij het aanvragen van een omgevingsvergunning moet aangeven of er aan participatie is gedaan en wat de resultaten zijn. Dit is ingevoerd zodat de kwaliteit van besluiten verbetert, draagvlak wordt vergroot en eventuele bezwaren of zorgen in een vroeg stadium worden gesignaleerd. Participatie is in de meeste gevallen niet verplicht. Het is echter wel verplicht om bij de vergunningaanvraag informatie te verstrekken over de wijze waarop participatie is vormgegeven of waarom hiervan af is gezien. Bij het opstellen van een omgevingsvisie, een omgevingsplan, een omgevingsverordening, programma's en een projectbesluit geldt voor de gemeente een 'motiveringsplicht'[3] Deze motiveringsplicht houdt in dat bij het vaststellen van de visie, het plan of het programma door het verantwoordelijke bestuursorgaan wordt aangegeven hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding zijn betrokken, wat de resultaten daarvan zijn en op welke wijze hiermee invulling is gegeven aan het 'participatiebeleid'.

1.4. Participatieverordening

Met de inwerkingtreding van de Wet versterking participatie op decentraal niveau per 1 januari 2025, waarmee de Gemeentewet wordt gewijzigd, zijn gemeenten verplicht om een participatieverordening vast te stellen vóór 1 januari 2027. De participatieverordening vervangt de huidige inspraakverordening en stelt duidelijkere kaders voor participatie.

Deze wet beoogt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van de gemeente te versterken. Het uitdaagrecht wordt hierin ook wettelijk vastgelegd, hiermee kunnen inwoners de gemeente uitdagen om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

2 In bijlage 2 is een uitgebreidere beschrijving opgenomen van de wettelijke grondslagen voor dit beleid.

3 Artikel 10.2, 10.3b, 10.7 en 10.8 Omgevingsbesluit, voor projectbesluiten: artikel 5.47, 5.48 en 5.51 Omgevingswet en artikel 5.3 en 5.5. Omgevingsbesluit.

1.5. Doelen van participatie

Dit participatiebeleid en de participatieverordening waarop dit beleid aansluit, geven duidelijkheid over uitganspunten, rollen en verantwoordelijkheden en is in lijn met de recente wetswijzigingen. Daarnaast sluiten het beleid en de verordening aan bij de verwachtingen van de gemeenteraad, het college van B&W, ambtenaren en andere betrokkenen binnen gemeente Bladel.

De representatieve of vertegenwoordigende democratie vormt in Nederland het uitgangspunt van het overheidsbestuur. Dit houdt in dat het volk een aantal vertegenwoordigers kiest, die namens het volk besluiten nemen over het bestuur.
De gekozen volksvertegenwoordiging van de gemeente betreft de gemeenteraad.

De participatieve democratie is een aanvulling hierop. Participatieve democratie heeft betrekking op de betrokkenheid en invloed vanuit de maatschappij. Het is belangrijk dat de balans tussen de representatieve en participatieve democratie behouden blijft, zodat dit elkaar aanvult en niet beperkt. Dit is een zoektocht naar de juiste verhoudingen.

1.6. Dorpsraden

De in 2025 vernieuwde aanpak van de dorpsraden[4] is een bestaande vorm van participatie en biedt een aanvulling op dit beleid. De afstemming met de dorpsraden is belangrijk voor gemeente Bladel. De dorpsraden kunnen bijvoorbeeld ook een startpunt zijn in het vormen van een representatieve groep participanten.

1.7. Implementatie

Een essentieel aandachtspunt bij het invoeren van het participatiebeleid is dat er voldoende nadruk moet liggen op een zorgvuldige implementatie. De bijbehorende processen en instrumenten dienen helder en concreet te worden uitgewerkt. Het nieuwe participatiebeleid en de participatieverordening beogen op die manier ruimte te creëren voor gezamenlijkheid in de te maken keuzes in gemeente Bladel.

Door aandacht te besteden aan participatie beogen we:

- De kwaliteit of effectiviteit van het beleid te verbeteren;
- De betrokkenheid van inwoners van gemeente Bladel te vergroten;
- De lokale democratie te versterken.

4 Vorig jaar is in juli het 'Beleidskader dorpsraden gemeente Bladel 2025 vastgesteld.

2. Wat verstaan we onder participatie?

Hoewel beleid en verordening door de gemeenteraad worden vastgesteld en daarmee vigerend beleid worden, blijft het belangrijk om dat beleid steeds te blijven toetsen aan werkbaarheid, wenselijkheid en draagvlak. Het wordt daarmee in de uitvoering ook dynamisch beleid, onderhevig aan maatschappelijke ontwikkelingen en behoeften.

Naast de traditionele inwonersparticipatie, waarbij de overheid in eerste instantie bepaalt of en hoe inwoners betrokken worden bij het opstellen van beleid en de uitvoering van projecten, zijn er nieuwe mogelijkheden en vormen voor participatie ontstaan. Participatie is een vanzelfsprekender onderdeel geworden van de communicatie tussen gemeente en inwoners en tussen inwoners onderling.

Waar het bij participatie in de kern om gaat is:

- **Gedeelde invloed**:
  Naast dat betrokkenen worden geïnformeerd en kunnen reageren, kunnen ze in bepaalde gevallen ook invloed uitoefenen. De gemeente maakt zo gebruik van de lokale kennis en creativiteit van haar inwoners.

- **Wederkerig proces**:
  Participatie is interactie tussen de gemeente en de inwoners, waarbij de gemeente input verzamelt en tegelijkertijd de inwoners ruimte krijgen om ideeën en onderwerpen aan te dragen.

- **Transparantie**:
  Het is in een participatieproces voor de samenwerking en voor het vertrouwen belangrijk dat voor de inwoners het gehele proces van voornemen tot besluit zichtbaar, begrijpelijk en navolgbaar is en dat duidelijk is welke invloed zij tijdens dat proces hebben.

- **Inclusiviteit**:
  De intentie is om tijdens de participatie een zo representatief mogelijke groep deelnemers te vinden van mensen die door het onderwerp van participatie worden geraakt en dat die participanten op een toegankelijke en passende manier mee kunnen doen en worden gehoord.

- **Verschillende vormen**:
  Participatie kan variëren van goed geïnformeerd worden, meedenken en adviseren tot het door inwoners zelf organiseren van oplossingen of het overnemen van taken van de gemeente, zoals bijvoorbeeld het beheren van een park of groenvoorziening.[5]

2.1. Vormvrij

Het is belangrijk om te vermelden dat participatie zoals dat in de Omgevingswet is opgenomen vormvrij is en dat het niet toepassen van participatie in de meeste gevallen niet tot het afwijzen van een aanvraag of het blokkeren van het proces hoeft te leiden. Dit geeft ruimte en vrijheid om het participatiebeleid naar eigen inzicht uit te voeren.

5 De verschillende participatieniveaus worden beschreven in de participatieladder. Zie bijlage 3.

2.2. Soorten participatie

In dit beleid worden drie soorten participatie uitgewerkt:

- **Inwonersparticipatie**
  Bij inwonersparticipatie informeert de gemeente inwoners, bedrijven en instellingen over beleid, ontwikkelingen en projecten en/of nodigt ze hen uit om hun inbreng hieraan te leveren.
- **Overheidsparticipatie**
  Bij overheidsparticipatie komt het initiatief vanuit de samenleving en kan de gemeente ondersteunen en faciliteren bij de participatie.
- **Uitdaagrecht**
  Binnen overheidsparticipatie is er een specifieke vorm waarbij inwoners, bedrijven en instellingen kunnen voorstellen om bepaalde taken van de gemeente over te nemen omdat zij dit beter, goedkoper of anders kunnen doen. Deze vorm van participatie heet het ‘uitdaagrecht’ (right to challenge).

2.3. Inwonersparticipatie

Door samen te werken met de inwoners, bedrijven en instellingen in gemeente Bladel kunnen we de kwaliteit en uitvoerbaarheid van beleid en projecten verbeteren. Daarnaast zorgt een goede samenwerking voor een grotere betrokkenheid bij beleid en projecten. Hiermee investeren we tijd, energie en geld aan de ‘voorkant’, om daar aan de ‘achterkant’ de vruchten van te kunnen plukken.

Tijdens het participatieproces zorgen we dat er inhoudelijke openheid is, dat het proces toegankelijk is voor belanghebbenden, dat vooraf bekend is welke invloed de participanten wel en niet hebben en dat deze invloed in verhouding staat tot het onderwerp. Daarnaast zorgen we dat voor iedereen helder is welke rol hij of zij vervult in het participatieproces en dat alle betrokkenen beschikken over dezelfde relevante informatie om deze rol te kunnen vervullen.

Dit beleid biedt ruimte om in Bladel te werken met verschillende participatieniveaus. Dat kan zowel bij inwonersparticipatie als bij overheidsparticipatie. De afweging voor het wel of niet inzetten van participatie en het bepalen van het niveau van participatie wordt, op basis van de kaderstelling van gemeenteraad of college, bij aanvang vastgelegd in een participatieplan of een participatieparagraaf.[6]

6 De verschillende participatieniveaus worden beschreven in de participatieladder. Zie bijlage 3.

2.4. Overheidsparticipatie

Wij faciliteren de inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen van gemeente Bladel bij het nemen van initiatieven die de samenleving versterken. Wij geven hen de ruimte en willen hen stimuleren om deze initiatieven uit te werken. Daar waar nodig of gewenst ondersteunen wij hen en helpen hen op weg.

Initiatieven die bijdragen aan de strategische opgaven[7] van de gemeente faciliteren wij proactief. Daarbij nemen we het proces niet over, maar geven we wel duidelijk aan welke kaders van toepassing zijn en denken we creatief mee.

Wanneer voor de uitvoering van het initiatief een besluit van de gemeente nodig is, vragen wij de initiatiefnemers om de verschillende belangen open en eerlijk in kaart te brengen zodat die kunnen worden meegewogen in onze besluitvorming.

Aan de voorkant van een traject van overheidsparticipatie maken we voor onszelf en de initiatiefnemer duidelijk wat onze rol is, wat de rol is van de initiatiefnemer en binnen welke (financiële) kaders die rollen kunnen worden vervuld.

2.5. Uitdaagrecht

Een bijzondere vorm van overheidsparticipatie is het uitdaagrecht. Inwoners van gemeente Bladel kunnen het initiatief nemen om een gemeentelijke taak over te nemen. Voorbeelden hiervan kunnen onder andere zijn het beheren van groenvoorziening, onderhoud van de speeltuin in de buurt, het opruimen van zwerfafval en het organiseren van buurtzorg.

Met uitdaagrecht gaan we hetzelfde om als met andere vormen van overheidsparticipatie door het te ondersteunen en te helpen rollen en kaders helder te maken. Bij uitdaagrecht komt daar extra nog bij dat er duidelijke afspraken, afbakening van verantwoordelijkheden, evaluatiemomenten en criteria voor het voortzetten danwel beëindigen van het uitvoeren van de taak moeten worden bepaald.

[7] De strategische opgaven van de gemeente betreffen de lange termijn vraagstukken die de hele samenleving raken op allerlei beleidsterreinen. De gemeenteraad stelt deze opgaven vast.

2.6. Uitdagingen in participatie

Op het gebied van participatie staan we voor een aantal uitdagingen. Een aantal verbeterpunten komt uit het onderzoek ‘Burgerinitiatieven in Bladel’, van 17 september 2024, van de rekenkamer van de Kempengemeenten.[8] Daarnaast zijn er (maatschappelijke) ontwikkelingen die vragen om aanpassing van onze werkwijze en het ontwikkelen van nieuwe methodes.

- **Verwachtingen managen**
  Voor deelnemers aan een participatietraject is niet altijd duidelijk wat zij kunnen verwachten en welke rol zij hebben. Vaak is ook niet goed zichtbaar wat er met de gegeven inbreng is gedaan en wordt een traject niet altijd goed afgesloten en geëvalueerd. Het is belangrijk hierover helder te communiceren, vooraf de verwachtingen goed te managen en afspraken te maken over de terugkoppeling.
- **Niveau van participeren**[9]
  Bij een participatietraject krijgen betrokkenen vaak de ruimte om te participeren op het niveau van informeren, raadplegen en adviseren.
  Coproduceren en meebeslissen komen nauwelijks voor. Niet alle projecten, plannen, programma’s en beleidstrajecten zijn geschikt voor een hoger participatieniveau. Dit is vooral het geval als er sprake is van min of meer vastomlijnde al verder gevorderde plannen of beperkte wettelijke of bestuurlijke ruimte voor inbreng.
- **Meewegen in besluitvorming**
  Hoewel participatie een aanvulling is op de representatieve democratie, betekent participatie voor het besluitvormende orgaan, het college of de gemeenteraad, de uitdaging om flexibeler om te gaan met de rol van beslisser. Voor effectieve participatie wordt er van hen verwacht ook de uitkomsten van het participatietraject mee te wegen in de besluitvorming.
- **Representatieve groep**
  In de praktijk, maar ook uit onderzoek, blijkt dat een bepaalde vaste groep mensen vaak al participeert. Daardoor bereiken we met participatie vaak een te smalle groep die niet voldoende representatief is. De uitdaging hierin is om een manier te vinden waarbij we een bredere groep kunnen laten participeren die een goede doorsnede is van de betrokkenen of belanghebbenden bij het betreffende onderwerp.

2.7. Jongerenparticipatie

Een uitdaging die op zichzelf staat is het bereiken van jongeren om hen te vragen om hun inbreng en om mee te denken over ontwikkelingen binnen gemeente Bladel. Deze groep vraagt speciale aandacht bij de uitvoering van dit beleid omdat je jongeren op een andere manier kunt bereiken en omdat zij op een andere wijze willen participeren.

8 In bijlage 1 is de opsomming opgenomen van alle aanbevelingen van de rekenkamer aan het college en de raad, zoals vermeld in de startnotitie participatiebeleid en -verordening.

9 De verschillende participatieniveaus worden beschreven in de participatieladder. Zie bijlage 3.

3. Doel en reikwijdte van het participatiebeleid

Gemeente Bladel hecht grote waarde aan de inbreng van haar inwoners bij het maken van beleid en het bedenken en uitvoeren van plannen, programma's en projecten. Door inwoners te betrekken wil de gemeente de kwaliteit en uitvoerbaarheid van beleid, plannen, programma's en projecten verbeteren.

De ambitie van gemeente Bladel is om op deze manier oog te hebben voor de wensen van haar inwoners en de leefbaarheid en verbondenheid in de gemeenschap.

Dat is in de afgelopen jaren onder meer al tot uiting gekomen in de omgevingsvisie 'Vitaal Bladel, alles bij de hand' en 'Een brede visie op welzijn'. Bij de totstandkoming van deze visies is de inbreng gevraagd van inwoners en belanghebbenden in gemeente Bladel.

Het participatiebeleid is van toepassing op al het beleid, de programma's en projecten en (omgevings-) plannen van de gemeente. Daarbij gaat het vooral om inwonersparticipatie. Daarnaast geeft dit beleid de kaders voor de andere vormen van participatie, overheidsparticipatie en uitdaagrecht, waarbij het initiatief bij de inwoners ligt.

Dit participatiebeleid geeft de beleidsmatige kaders voor toekomstige participatie in gemeente Bladel. De juridische verplichtingen, bevoegdheden en procedures met betrekking tot inwonersparticipatie, overheidsparticipatie en het uitdaagrecht zijn vastgelegd in de Participatieverordening gemeente Bladel 2026.

3.1. Samenhang participatiebeleid, verordening en uitvoering

De afspraken en richtlijnen op het gebied van participatie binnen gemeente Bladel bestaan uit de volgende drie samenhangende onderdelen:

- De Participatieverordening gemeente Bladel 2026 regelt de juridische verplichtingen, bevoegdheden en procedures voor de drie vormen van participatie: inwonersparticipatie, overheidsparticipatie en het uitdaagrecht.
- Het Participatiebeleid gemeente Bladel 2026 bevat de bestuurlijke visie, uitgangspunten en kaders die door de gemeenteraad zijn vastgesteld.
- Het uitvoeringsbeleid participatie beschrijft de praktische uitvoering binnen de kaders van dit beleid en de verordening en wordt vastgesteld door het college.

4. Rolverdeling en verantwoordelijkheden

Participatie is een aanvulling op de representatieve democratie. Om participatie een wezenlijk en waardevol onderdeel uit te laten maken van het voorbereiden van de besluitvorming, over beleid, plannen, ontwikkelingen en projecten binnen gemeente Bladel, is een heldere rolverdeling tussen alle betrokken partijen van belang.

De rolverdeling tussen gemeenteraad, college en andere bestuursorganen zoals beschreven in dit beleid sluit aan bij de bevoegdheidsverdeling zoals vastgelegd in de Participatieverordening gemeente Bladel 2026. De verordening bepaalt welk bestuursorgaan bevoegd is om te besluiten over participatie of toepassing van het uitdaagrecht.

4.1. De gemeenteraad

De gemeenteraad stelt kaders en weegt participatieresultaten mee in de besluitvorming en blijft eindverantwoordelijk voor diens besluiten. Deze kaders zijn opgenomen in het volgende hoofdstuk van dit beleid.

4.2. Het college

Het participatiebeleid wordt uitgevoerd door het college in samenwerking met de ambtelijke organisatie. Hiertoe stelt het college, aanvullend op dit beleid, uitvoeringsbeleid vast waarin de uitvoeringskaders en de aanpak van participatie worden beschreven.

Zij organiseren ook de participatie bij specifieke projecten, programma's, plannen of beleidsvoornemens. Door wat de beleidsmakers en -uitvoerders doen aan participatie merken de inwoners van de gemeente Bladel dat er naar hen wordt geluisterd en dat er een beroep wordt gedaan op hun inbreng.

4.3. Inwoners en organisaties

Inwoners en organisaties binnen gemeente Bladel hebben bij overheidsparticipatie en toepassing van het uitdaagrecht ook een eigen verantwoordelijkheid. Een verzoek tot overheidsparticipatie of toepassing van het uitdaagrecht moet goed worden onderbouwd.

Ook in de uitvoering van deze vormen van participatie hebben de betrokken partijen een eigen verantwoordelijkheid in zowel de uitvoering als in het nakomen van de gemaakte afspraken. Zo wordt participatie een wederzijdse samenwerking tussen gemeente Bladel en haar inwoners en organisaties.

5. Wat verwacht de raad op het gebied van participatie?

In de Participatieverordening gemeente Bladel 2026 is vastgelegd in welke gevallen participatie of toepassing van het uitdaagrecht niet aan de orde is en welke uitzonderingen daarbij gelden. Dit beleidsdocument geeft, voor de situaties waarin participatie wel onderdeel kan of moet uitmaken van het proces, richting aan de bestuurlijke afweging om participatie al dan niet toe te passen binnen die juridische kaders.

5.1. Participatieplan of -paragraaf

Bij plannen en beleidsvorming van de gemeente wordt bij aanvang altijd de vraag gesteld of inwonersparticipatie van waarde kan zijn voor de betrokkenen en belanghebbenden die door het plan of beleid kunnen worden geraakt. Wanneer het antwoord hierop ja is, dan wordt bekeken op welke wijze de participatie kan worden georganiseerd.

In alle situaties waarbij participatie aan de orde kan zijn, verwacht de gemeenteraad dat er in of bij het betreffende beleids-, programma- of projectvoorstel of in het betreffende (ruimtelijke) plan een participatieparagraaf of participatieplan is toegevoegd waarin de afwegingen over participatie worden toegelicht.

Dit wordt verwacht bij:

- nieuw of gewijzigd beleid met maatschappelijke impact;
- plannen en projecten die de leefomgeving raken;
- initiatieven uit de samenleving die gemeentelijke doelen raken.

In de participatieparagraaf of het participatieplan kan nog steeds de keuze worden gemaakt om geen participatie toe te passen. Voor het maken van die keuze wordt dan wel een gemotiveerde bestuurlijke afweging verwacht over waarom participatie in dit geval niet nodig, niet mogelijk of niet wenselijk is.

5.2. Verplichte participatie

In een aantal gevallen, zoals bijvoorbeeld bij de vaststelling van een omgevingsvisie, is participatie verplicht. In die gevallen wordt bij aanvang toegelicht op welke wijze en in welke mate de participatie wordt toegepast en worden achteraf de resultaten van de participatie en wat daarmee is gedaan ook toegelicht in het definitieve plan of beleid.

Het bevoegde gezag motiveert bij een genomen besluit hoe belanghebbenden betrokken zijn bij het proces en wat de resultaten daarvan zijn.

5.3. BOPA’s

Onder de Omgevingswet bestaat de mogelijkheid voor de gemeenteraad om specifieke buitenplanse projecten of plannen (BOPA’s) aan te wijzen waarbij participatie verplicht wordt gesteld voor initiatiefnemers.

5.4. Maatwerk

Ieder participatietraject is maatwerk. De participatieaanpak en het niveau van participatie is afhankelijk van het onderwerp, wie betrokken zijn, hoe het onderwerp leeft onder de betrokkenen en de kaders. De aanpak kan per fase van een traject verschillen en er kan, als men dat nodig acht, per fase opnieuw een afweging over participatie worden gemaakt.

5.5. Participatieniveaus en bestuurlijke afweging

Niet elk onderwerp is geschikt voor elk participatieniveau. Daarom is een zorgvuldige bestuurlijke afweging van belang over welk niveau het beste past bij de situatie. Zowel het onderwerp, de fase waarin de gemeente zich bevindt, de beleidsruimte die er is, de beschikbare tijd en de eenvoud danwel complexiteit van het onderwerp zijn daarbij van belang.

In die bestuurlijke afweging is het belangrijk dat het participatieniveau bewust en vooraf wordt bepaald en dat met al die aspecten rekening wordt gehouden.

In veel gevallen is de keuze voor de participatieniveaus informeren en raadplegen de meest logische keuze om inwoners bij beleid en plannen te betrekken. Hogere participatieniveaus, zoals adviseren, coproduceren en meebeslissen zijn in sommige gevallen mogelijk en misschien zelfs wenselijk, maar kunnen geen automatisme zijn. Deze niveaus vragen veel meer van de gemeentelijke organisatie. Daarom moet bij de hogere participatieniveaus ook een zorgvuldige afweging worden gemaakt van de impact in tijd, geld en middelen.

De Participatieverordening gemeente Bladel 2026 regelt niet het participatieniveau, maar stelt eisen aan het proces en de verslaglegging wanneer participatie wordt toegepast. Voor inwonersparticipatie wordt hier in de participatieverordening aandacht aan besteed in artikel 4 (Plan voor inwonersparticipatie) en artikel 6 (Eindverslag inwonersparticipatie).

5.6. Overheidsparticipatie en uitdaagrecht

De participatieverordening geeft ook een kader voor hoe gemeente Bladel omgaat met overheidsparticipatie of uitdaagrecht. Hierin wordt aangegeven dat inwoners en maatschappelijke partijen een verzoek kunnen indienen voor overheidsparticipatie of toepassing van het uitdaagrecht.

In artikel 7 van de participatieverordening staat vermeld waar een verzoek van inwoners of organisatie aan moet voldoen. Artikel 8 richt zich op de beoordeling van het verzoek en artikel 9 behandelt de afspraken die met de indiener van het verzoek worden gemaakt bij een positief oordeel over de overheidsparticipatie of toepassing van het uitdaagrecht.

Het college zorgt ervoor dat er ook voor de verzoeken voor overheidsparticipatie of uitdaagrecht uitvoeringskaders worden opgenomen in het uitvoeringsbeleid.

6. Verantwoording en evaluatie (op hoofdlijnen)

De Participatieverordening gemeente Bladel 2026 bevat bepalingen over verslaglegging en openbaarmaking van participatieprocessen. Dit participatiebeleid beschrijft hoe de gemeenteraad op hoofdlijnen wordt geïnformeerd over de toepassing van participatie en welke rol die informatie speelt bij evaluatie en bijsturing van het beleid.

6.1. Participatieparagraaf in begroting en jaarverslag

Het college neemt elk jaar een paragraaf in de begroting op waarin de speerpunten voor participatie in het komend jaar benoemd worden.

Het college neemt daarnaast elk jaar een paragraaf in het jaarverslag op waarin het college verslag doet van de uitvoering van de participatieverordening en het participatiebeleid.

Deze informatie wordt door de gemeenteraad gebruikt om te reflecteren op de werking en uitvoering van de participatieverordening en het participatiebeleid en om bij te sturen op de kaderstelling.

Bijlage 1 Aanbevelingen rekenkameronderzoek ‘Burgerinitiatieven in Bladel’

De uitkomsten van het Rekenkameronderzoek ‘Burgerinitiatieven in Bladel’ van 8 augustus 2024 geven inzicht in de huidige stand van zaken rondom burgerinitiatieven binnen onze gemeente. In dit onderzoek zijn aanbevelingen gedaan aan het college van B&W om:

- Aandacht te geven aan de verdere uitwerking van de ‘Nota Participatiebeleid' en op basis daarvan eenvoudig toegankelijke kaders en richtlijnen vast te stellen voor het ondersteunen van initiatieven in de samenleving.
- Het ambtelijk apparaat een duidelijke werkwijze en kaders mee te geven bij het ondersteunen van burgerinitiatieven om de afhankelijkheid van de specifieke betrokken ambtenaar kleiner te maken.
- Te zorgen voor een duidelijke (formele) ingang voor burgers met ideeën bij de gemeente met als doel willekeur in welke burgerinitiatieven wel en niet ondersteund worden te voorkomen.
- Het gesprek over de kaders en richtlijnen vooraf ook met de raad aan te gaan.
- Binnen de organisatie meer aandacht te besteden aan het vastleggen van ervaringen met initiatieven en deze inzichten gebruiken om het beleid te evalueren en zo nodig te versterken.
- De informatievoorziening te versterken door een jaarlijks overzicht aan de gemeenteraad te verstrekken van de aangevraagde en ondersteunende initiatieven en de gerealiseerde opbrengsten.

Aan de gemeenteraad zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

- Voer in de raad het gesprek over de uitwerking van de Nota Participatiebeleid en de daaruit af te leiden kaders en richtlijnen voor concrete initiatieven.
- Benut het jaarlijks overzicht van aangevraagde en ondersteunende initiatieven om tot een oordeel te komen of de bijdragen van de gemeente voldoende aansluiten bij de wensen in de gemeenschap.

Bijlage 2 - Wettelijke grondslagen

Gemeentewet

Met de inwerkingtreding van de Wet versterking participatie op decentraal niveau per 1 januari 2025,
waarmee de Gemeentewet wordt gewijzigd, zijn gemeenten verplicht om een participatieverordening vast te stellen vóór 1 januari 2027. Deze wet beoogt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van de gemeente te versterken. Het uitdaagrecht wordt hierin ook wettelijk vastgelegd, hiermee kunnen inwoners de gemeente uitdagen om de uitvoering van een taak over te nemen.

Hiermee wordt beoogd dat participatie niet vrijblijvend is, maar een integraal onderdeel vormt van het besluitvormingsproces. De gemeente mag hier zelf invulling aan geven. De participatieverordening vervangt de huidige inspraakverordening en stelt duidelijkere kaders voor participatie. Het uitdaagrecht wordt eveneens wettelijk verankerd. De participatieverordening moet een kader voor het uitdaagrecht bevatten en vermelden wanneer en hoe inwoners daar gebruik van kunnen maken. In die verordening worden ook in het kader van het 'uitdaagrecht', op grond van artikel 150 lid 3 voorwaarden bepaald waaronder ingezetenen en maatschappelijke partijen de volgende taken kunnen uitvoeren:

a. Taken inzake de huishouding van de gemeente waarvan de raad de uitvoering aan het gemeentebestuur heeft opgedragen;

b. Taken waarvan de uitvoering bij of krachtens een andere dan deze wet van het gemeentebestuur is
gevorderd, voor zover de uitvoering van de taak door een ander dan het gemeentebestuur met het bij of krachtens die wet bepaalde niet in strijd is.

In artikel 150 lid 2 staat verder nog vermeld dat indien betrokkenheid wordt geregeld in de vorm van inspraak, dit wordt verleend door toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

Omgevingswet, -besluit en -regeling

De Omgevingswet is ingevoerd op 1 januari 2024. Een belangrijk onderdeel van de wet is het stimuleren van participatie: het betrekken van omwonenden, belanghebbenden en andere betrokkenen bij ruimtelijke plannen. Er is opgenomen dat een initiatiefnemer bij het aanvragen van een omgevingsvergunning moet aangeven of er aan participatie is gedaan en wat de resultaten zijn.

Dit is ingevoerd zodat de kwaliteit van besluiten verbetert, draagvlak wordt vergroot en eventuele bezwaren of zorgen in een vroeg stadium worden gesignaleerd. Participatie is in de meeste gevallen niet verplicht, het is echter wel verplicht om bij de vergunningaanvraag informatie te verstrekken over de wijze waarop participatie is vormgegeven of waarom hiervan af is gezien.

In de Omgevingswet staan ook regels voor participatie.

Bij het opstellen van een omgevingsvisie, een omgevingsplan, een omgevingsverordening, programma's en een projectbesluit geldt voor de gemeentelijke bestuursorganen een 'motiveringsplicht'.[10] In een projectbesluit kan deze verantwoordelijkheid ook gedeeld zijn met een initiatiefnemer. De motiveringsplicht houdt in dat bij het vaststellen van de visie, het plan of het programma door het verantwoordelijke bestuursorgaan wordt aangegeven hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding zijn betrokken, wat de resultaten daarvan zijn en op welke wijze hiermee invulling is gegeven aan het 'decentrale participatiebeleid'.

Voor aanvragen van een omgevingsvergunning geldt op grond van artikel 16.55 lid 2 en lid 6 van de Omgevingswet, gelezen in samenhang met artikel 7.4 Omgevingsregeling, dat het een 'aanvraagvereiste' is om aan te geven of participatie plaatsgevonden heeft. Omdat participatie niet verplicht is, is het geen grond voor afwijzing van de aangevraagde vergunning wanneer dit niet heeft plaatsgevonden. Wanneer participatie heeft plaatsgevonden dan regelt artikel 7.4 van de omgevingsregeling dat wanneer burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding van de aanvraag zijn betrokken, de aanvrager gegevens verstrekt over hoe zij zijn betrokken en wat de resultaten daarvan zijn.

Op grond van artikel 16.55 lid 7 Omgevingswet kan de gemeenteraad gevallen van activiteiten aanwijzen waarin participatie verplicht is voordat een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een 'buitenplanse omgevingsplan activiteit (BOPA)' kan worden ingediend.

10 (art. 10.2, 10.3b, 10.7 en 10.8 omgevingsbesluit, voor projectbesluiten: art. 5.47, 5.48 en 5.51 omgevingswet en art. 5.3 en 5.5. omgevingsbesluit).

Bijlage 3 Participatieniveaus

De '**Participatieladder**'[11] kent 6 participatieniveaus. Hoe hoger op de treden van de ladder, hoe groter de invloed van betrokkenen is. Het model is te gebruiken bij zowel inwonersparticipatie als bij overheidsparticipatie.

1. **Informeren**: Betrokkenen worden (actief) geïnformeerd over plannen en besluiten. Betrokkenen leveren daarbij echter geen inbreng.
2. **Raadplegen**: Betrokkenen zijn gesprekspartner waar de beleidsrichting reeds bepaald is. Zij geven hun mening en delen hun kennis. De resultaten uit deze gesprekken zijn niet-bindende bouwstenen voor het uiteindelijke beleid.
3. **Adviseren**: Betrokkenen formuleren problemen en oplossingen vanuit hun kennis. Ideeën en adviezen hebben een volwaardige rol in de beleidsontwikkeling.
4. **Coproduceren**: Betrokkenen leveren met medewerkers van de gemeente een plan, ontwerp of ander product op dat ter besluitvorming aan het college of de gemeenteraad wordt voorgelegd.
5. **Meebeslissen**: Betrokkenen nemen, binnen specifieke randvoorwaarden, beslissingen met een doorslaggevende invloed. Er kan niet meer van de keuze afgeweken worden door college en raad.
6. **Zelf organiseren**: De ultieme vorm van participatie is om het geheel aan de omgeving over te laten. Stakeholders komen met plannen en ideeën en de gemeente heeft een faciliterende rol.

Bij alle vormen van participatie is het succes afhankelijk van kaders, afspraken en bovenal heldere communicatie zodat de verwachtingen overeenkomen met de mogelijkheden.

11 Deze versie van de participatieladder is gebaseerd op één van de bekendste en oudste modellen over participatie. In 1969 schreef Sherry Arnstein over de mate van betrokkenheid van burgers in het planningsproces. Ze gaf deze weer op een ladder, waarbij de rol van burgerparticipatie in trajecten varieerde van hoog tot laag. Het was de eerste versie van de participatieladder.